

Політичне питання Східної Галичини

(Меморіал З. У. Т. Ліги Націй на VII. Конференцію Тов.
Ліги Націй у Відні.)

Відень, 1923

Друкарня „Адрія“, тов. з обм. пор. у Відні

I.

1. Східна Галичина, над якою на підставі артикулу 91. сен-жерменського договору признали собі сувереність головні держави Антанти, про правно-державне становище котрої зобов'язалися сі держави постановою Найвищої Ради з 25. червня 1919 винести рішення згідно з волею населення і котру Головні Держави все трактували як окремий край в міжнародньому значінню (рішення Найвищої Ради з 8. грудня 1919, договір у Севр з 10. серпня 1919 і т. д.), згадана є в рішенню Конференції Амбасадорів з 14. марта 1923 лиш через ствердження факту, що Польща признала перед головними державами Антанти конечну потребу введення в ній автономічного режиму.

Натомість в II. уступі сього рішення Конференції Амбасадорів з 14. марта 1923 нема згадки про Східну Галичину так, що лише в дорозі дедукції можна *per fas*, чи *per fas* прийняти, що між території, над якими Польща „прийняла“ суверенність, зачислено також і Східну Галичину.

2. В тім випадку заходить однак лиш перенесення суверенности з головних держав Антанти на Польщу, а не вирішено сути справи, бо:

а) нічого не постановлено навіть про найбільш суцні й конечні справи й питання, які кавзуально в звязані з всяким актом, становлячим про прилученнє до певної держави якоїнебудь території, яка попередньо належала до иншої держави, як се мало місце в договорах у Версайлю, Сен-Жермен, Тріянон, Неїллі й т. д.

Не нормується іменно ні права горожанства, ні права опції, ні справи амнестії, — сеї останньої справи мимо того, що тисячі горожан Східної Галичини караються до тепер у польських тюрмах під замітом виступів проти польської суверенности, в часі коли ся суверенність не була Польщі признана, а кількасот тисяч горожан не може вернути до краю з примусової еміграції.

Дальше не нормується ні економічних, ні фінансових клявзуль, а то як відносно претенсій Східної Галичини і її населення до австро-угорської монархії, — до котрої сей край попередньо належав, — так дотично довгів, які затягла Польща до 14. марта с. р., а в котрих Східна Галичина безумовно не повинна партиципувати.

Не нормується дальше ні відносин ні стану ех lex, у котрім находиться Східна Галичина від 1919 р. до 1923 р. бо в тім часі управнена була Польща до ведення лиш чисто військової окупації, а не цивільної адміністрації і через се неважними є всі закони й розпорядки, видані Польщею відносно Східної Галичини, оскільки вони виходять поза рами військової окупації, які видані були без співучасти і згоди населення, неважними є вибори до польського сойму, в яких українське

населення не взяло участі, як також неважними є заарядження, які відносяться до маєтків і фондів Східної Галичини, якими Польща самовільно адмініструвала й т. д.

б) Дальше рішення Конференції Амбасадорів з 14. марта с. р. нічого не постановляє про державно-правне становище Східної Галичини і її політичний устрій під Польщею мимо постанов Найвищої Ради з 25. червня 1919, яким заповіджено вирішення сього становища, та передвиджено політичний статут для сього краю і хоч такий статут відтак в 1919 р. Найвища Рада навіть виготовила. Сей статут признавав Східній Галичині територіяльний Соєм з власним міністерством і губернатором, своє власне військо для оборони краю і т. д. Сей статут передвиджував віддане Польщі Східної Галичини на 25 літ, а не був впроваджений в життя через відложення вирішення справи Східної Галичини.

Супроти повище сказаного перенесено отже на Польщу відносно Східної Галичини що найбільше лише голі суверенні права, „*nuda suverenitas*“, а не вирішено самої сути річи й тому рішення Конференції Амбасадорів є без кінцевого й сущного змісту.

II.

Рішення Конференції Амбасадорів з 14. марта с. р. дотично Східної Галичини так як воно є, мусить викликати рішучий протест зі сторони всіх міродатних міжнародних чинників і всього культурного світу, бо воно не лише є без сущного

для населення сього краю кінцевого змісту, але прямо зніслює міжнародне право, бо стоїть у різкій суперечності з принципом самовизначення народів, прийнятим дефінітивно до міжнародного права й ломить міжнародно-правні зобов'язання, які прийняла супроти населення Східної Галичини Найвища Рада у своїм рішенню з 25. червня 1919.

1. Передовсім зніслює се рішення право самовизначення населення Східної Галичини, яке в році 1918 зреалізувало се своє право через утворення на території Східної Галичини Західно-Української Народної Республіки й через п'ять літ обороняло се право проти польської окупації сього краю з подиву гідним героїзмом і самопожертвою. Доказом сього дев'ятимісячна боротьба Української Галицької Армії проти польського наїзду й героїська боротьба української більшості краю проти безправного знесення Польщею найвищих галицьких адміністративних і автономічних властей та поділу Східної Галичини на три воевідства, проти порушення територіальної інтегральності її території, проти позбавлення української більшості населення доступу до університету й інших вищих шкіл у Львові, проти усунення української мови з урядів і публичного життя, проти усування з урядів і шкіл українських урядовців і учителів, проти економічного винищування населення і насильної колонізації краю польськими колоністами зпоза Східної Галичини, проти насильної конскрипції населення з примусом визнання польської суверенності у хвилі, коли головні держави Антанти не пере-

ляли на неї сеї суверенности, проти безправного накиннєня населенню сього краю виборів до варшавського сойму, проти насильної бранки до польського війська й т. д. Мимо шаленого військового терору, знущань, масових арештовань і наглих судів населенне Східної Галичини не далося стероризувати й до кінця з посвятою і героїзмом обороняло своє право на самовизначенне і власну свою західно-українську державність.

Так рішучо проявлену населенням Східної Галичини волю на повне самовизначенне подоптало рішення Конференції Амбасадорів з 14. марта 1923 р.

2. Се рішення являється дальше ярким недодержаннем зобовязань, які приймила Найвища Рада супроти населення Східної Галичини своїм рішенням з 25. червня 1919 і є суперечне з попередніми міжнародними постановами й договорами.

В рішенню з 25. червня 1919 Найвища Рада зобовязалася іменно дати населенню Східної Галичини перед рішенням правно-державного становища сього краю можливість виявити свою волю і зобовязалася вирішити се становище згідно з сею його волею. Відтак по лінії сього зобовязання пішли міжнародні постанови, в котрих постійно трактовано Східну Галичину як окремий край в міжнародньому значінню, означувано його границі, та поновлювано запевнення, що перед вирішенням правно-державного становища Східної Галичини, вислухані будуть представники її населення (рішення Найвищої Ради з 8. грудня 1919, договір з Польщею у Спаа з 10. липня 1920, до-

говір з суцесійними по Австрії державами в Севр з 10. серпня 1920 й т. д.).

Послідували відтак кількаразові ухвали Ради Союзу Народів з 23. лютого 1921 і Загальних Зборів Союзу Народів з 27. вересня 1921 і 22. вересня 1922, рішення англійського Товариства Ліги Націй з грудня 1921, Французького Товариства Ліги Націй з 20. цвітня 1922. Французького Товариства Оборони Прав Людини з цвітня 1922 і рішення нашої Міжнародної Унії Товариств Ліги Націй у Празі з дня 7. червня 1922, в яких публична опінія культурного світу зрозуміла велику вагу справедливого вирішення справи Східної Галичини для забезпечення світового мира й заявлялася за зреалізованнем права на самовизначенне населення Східної Галичини та з повним співчуттвом слідила геройську його боротьбу за власне державне право.

Тимчасом рішення Конференції Амбасадорів не лиш що цілковито знехтувало всю публичну опінію світу, але що більше в супереч зобовязання головних держав Антанти і їх попередніх рішень, запало без попереднього переведення плєбісциту населення Східної Галичини, а навіть без вислухання його представників і проти виразно проявленої в п'ятилітній боротьбі проти Польщі волі сього населення.

III.

Реасумуючи все вище сказане, ствердити належить, що рішення Конференції Амбасадорів з 14. марта с. р. оскільки воно відноситься до

Східної Галичини, становить того роду міжнародний акт, що не може мати правно творчої сили, як позбавлений суцільних правних вимог і стоїть у різкій суперечности з вимогами міжнародного права, знасилує право самовизначення народів і ломить міжнародно-правні зобов'язання головних держав Антанти супроти населення Східної Галичини.

З уваги на се ні Союз Народів, ні тим більше громадянство культурного світу, зорганізоване в Міжнародній Унії Товариств Ліги Націй, не можуть прийняти до відома (Союз Народів з окрема до свого реєстру) того міжнародного акту, а противно мусять заложити проти нього рішучий протест і підняти енергічну акцію за здійсненням права самовизначення населення Східної Галичини.

- IV.

Сього вимагає не лише згляд на найвищі міжнародні принципи справедливости й міжнародного права, але згляд на забезпечення світового мира.

Населення Східної Галичини устами Української Національної Ради з 21. марта 1923, Міжпартійної Ради з мая 1923, Західно-Українського Товариства Ліги Націй з 15. і 17. марта 1923 і зложеною у Львові дня 18. марта 1923 на площі Св. Юра прилюдною присягою вірности власній Західно-Українській державі, та зазивом до дальшої безпощадної боротьби проти Польщі, зазначило без обиняків, що ніколи й за ніяку

ціну не погодиться на панованнє Польщі над Східною Галичиною.

Подібно заявило українське населеннє також інших, західно-українських земель під Польщею (Холмщина, Волинь, Підляше й Полісся) устами своєї Парляментарної Репрезентації в польськїм соймі у Варшаві і в сей спосіб усе 7-мільйонове українське населеннє, що компактно заселює східні території Польщі, обявило дальшу непохитну боротьбу проти Польщі.

Коннаціональна Україна, як також і Росія нотами запротестували проти прилучення Східної Галичини й інших західно-українських земель до Польщі та заявили зі всею рішучістю за виконаннєм населеннєм Сх. Галичини правом на самовизначеннє, т. є за державною незалежністю сього краю.

На кінець зазначуємо, що границі між тими останніми державами і Польщею, які Конференція Амбасадорів з 14. марта с. р. признала як східні границі Польщі, визначені виключно на відвічальність тих держав!

Лиш повне пошанованнє права самовизначення українського народу і його волі до державної незалежности зможе забезпечити всесвітній мир.

Супроти того всего є зовсім оправдане наше домаганнє, щоб Міжнародня Унія Товариств Ліги Націй і всі згуртовані в ній Національні Товариства Ліги Націй підняли вказані заходи в ціли здійснення права населення Східної Галичини на повне самовизначеннє.

